

נְרִישָׁה בַּאֲלֵמָפָלָם

די פושע ליבע ערעפנונג

הער קאנפערענץ פון יידישע זויסענסטאטלייכ אינסטייטוט איז ווילגע

רְאֵי לְשָׁבַע שְׁדָרִגֶּשׁ מִצְבֹּות...

וועטלט" קומט קיין ליבגוויטש און ס'איין זא אווי פיל זא זונגן און צו הערען!
וועטלען מיר איצטער ג'וק טין, ווי זעהט אויס ליבגוויטש, נאכדרעט, ווי מען האט דעם בעטש, וואס פאר דער דיבזישער דלאלע, נישט נאר אין גאנזפיטלט ג'אלאסאלע זונגען. דער חסידישער זונגען זונגען פערטירבען?
באויסטער פון דראטערן פערטירבען? מיט וואס און טון וואס לאט איצטער דאס שטעדטעל און, ווי זעהען-אויס די אינזואיזיגער איהרע?
דער ליבגוויטשער קראטערזונדענט פון דער אויבענדער מאנטר עריכונג שידערט אונז נאצק גענוויל, נישט נאר דעם עקאטמישען מנב שטעדטעל, נאר אוץ אפיקי די שטימונגען פון די אינזואיזיגער און די פערטפעקטיווען זיעפר. די שטימונגען, פערשטעהט זיך, זונגען זעהר גפודיקטער. פס איז ג'וינט האט דאס הייסט, און שטעדטעל פלעגט שוין האבען פרנזה...
ס'איין גאנזז'ו זונגען, איז און "ענפ" יאה. רפין האט דאס שטעדטעל פון קראטער צויז טוי. זונדר אינזואיזיגער פערמאקט איבער זיבצעיג קראטער, זונדר אינזואיזיגער פערמאקט איבער זיבצעיג קראטער. מאער, וואס פלעגען מאכען ג'וינט זונגען. איז דיא פאר צעהנדייג בעליך ערנאות פלעגען נישט איזט. גענוויל זיידיג, ווער צס פאחרט און זוערעס קומט. יעדפס גאלאטיטשע היזין איז גאנזען אונ-אכטהיין איז יעדפס גאלאטיטשע ליבגוויטשער גאלאטיטשע איז גאנזען גאנזען גאנזען. איז קומט לאט וויל געויסט אונ-בטעיט פאלז, זונגען ענטויקלונג פאגס פאלז.

מיט'ז פנים

זינן" או "שטייךנערער..." זו וועש בעשטעטן דיאך באָן? איז פלוג, מלאה איז מורה-הייראַפֿאַה — "לאוֹן-אַפְּרַעַן". מיר זונען דראָט אַזְוִיךְ דעם נעביס דיאָבעֶר פֿעַנְעַן, דיאָבעֶר אַפְּרַעַן, אָז, בְּכָל זונען מיר האָז נישט אַפְּרַעַן, פֿאָט אַנְאָלַט קְוִלְטָאָרָעל פֿאָלָק אָז עַל כל פֿנִים, אוֹ טִיר ואַלְעַן אַשְׁטַעַן פֿאן דיאָז לְפִיעַר זונגען מְוֹרְדָאַיְוָרָפְּאַיְשָׁע פֿאָלָקָעָר, אָז יְכַעַר נִישְׁתְּפָן אַרְגָּנִיְוָרְטָקִיט אָזֵן צְוָאמָעָנָעָנָשָׁלָאָס אָז הַנוּיכְטָב פֿאן זְעוֹרָאַרְטָעָן. אָז חַיְיטָעָר סְעַנְקִים אָז וַיְהִידָּר אַסְמָל — מַיְּלָגְנָע אָז לְאַנְגָּעָבָע זְעַמְּכַטְּבָע אַלְטָע זְעוֹזָוִינְהַיְהָטָע אָז אָז שָׁם אָז דָעָר זְעַלְעַט. רַעֲצָוּ נָאָר — דִי לְאַנְגָּע פֿאן "שְׂטִיךְ-קְנָדָרָע" אָז דָאָק צְיָעָפָע מְחַיְּבָע, זְזַיְנָגָט דָאָז צְרָעָב סְבָרָעָר אַנְשָׁטְרָעָנָגָג פֿאן כּוֹחוֹת. אָז פְּאַגְּעַנְטָרָר זְאָגָג פֿאן עַנְגָּנוּנָע.

בְּעַדְרָף מַעַן אַצְנָדָר רַעֲצָעַרְלָעָן וְהַנְּטָעָר שְׁטָמָעָלָא אָז דָעָר וַיְהִילְכָּקִיט אָז דִי וַיְהִישָׁעָה מְלָאָכה אָז רָאָם יְוִירְשָׁע הַאַנְדוּרָעָקָרְטָבָט אָז אַלְעָגָה וְהַגְּיָכָטָן.

בְּעַנְהָמָט מַעַן בִּי אָנוּ דָעָם נְרוֹיְמָשׁ עַרְגָּסָט פֿאָן דָעָר זָאָר? שְׁטָהָטָה עַם אָז מִיטָּעַלְפָוְגָּט פֿאן אַגְּטָעָר גַּעֲלַלְשָׁאַפְּטָיכָּעָר אַיְפְּמָעַרְקָאַמְּקִיט, אָז אַגְּזָנָה פְּאַרְעָוָתָגָר פֿאן אַנְזָוָר גַּעֲלַלְשָׁאַפְּטָיכָּעָר טָעַטְגִּיקִים? מְאַבְּיָלוֹרָט אַגְּנוּר גַּעֲלַלְשָׁאַפְּטָיכָּעָר דִי עַנְשָׁטְרָעָנָגָע זְיכְטִינְגָּעָן זְרוֹחָנָגָע פֿאן אַגְּנוּרְגָּשָׁט דָעָם אַיְשָׁלְיָהִילְקָרְקָעָר גַּעֲלַלְשָׁאַפְּטָיכָּעָר לְעַפְשָׁע?

פָּאָר אַגְּנוּר גַּעֲלַלְשָׁאַפְּטָיכָּעָר זְעַנְעַן דִּיאָמָר, אַזְוְזָבָה בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, אַז וְאַחֲרָגָנָה. אָז בְּרָאַזְוָאַיְשָׁטָה

דָּם לְאַדְזֵשׁ לִשְׁבֶּן

א שרפה אין דער זאגען-פאפריך פאן רובין אוּן צוּקער
ד' פאפרילס-איינטערציינדען די פאפריך

י. פָּאֶרְיךָ-אַגָּפִים חִיאָד אֵין אָונְטָעָרְצִינְדָּעַן דַּי פָּאֶרְיךָ

ארעסטירט געלד-פעל-שער

וואריגן אויפן שטח פון 6 אולציג-קאמיסטריקט
אין וואס זיירע נמען הייבען זיך אן מיט גלע
בוכטאנגען
מארגן - 7 קאמיסטריקט
A B C D E F
האנטראל-פערזאל-ונגגען
פון יאהרגאנג 1904 און 1889
הינט דראגפן זיך צי די קאנטראל-פערזאל
לונגען צויטעלען
איין פ.ק. א. 1 וגה וו-טארגאנט 18)

**די לאגע איז האנדיעל או אינדוסטראיע
פאסטולאטעו פוי סוחרים**

וּאָמָר יְהִלֵּל טַלְעָפָן-אֲפָאָנוּנָת דָּרֶפֶת וּוַיְסַעַן

צום יובל לי פון דער פויילישער צוֹ דער אַינְפּֿהָרְזֶנְג פֿוֹן טַלְעָפְּאָן-אָוִיטָאָמָטָעָן פֿוֹן 1-טְיעַן נָאוּמָבָּעָר

בuckomst mun koretsch afenurim unnu sinnalun.

בעוקומט מען קורצש אַפְּנָעָרִים עַנוּ סִיןְנָאַלָּעַ.

עמ בְּלִיְבָּשׂ נָאָר רְרֵי אַיְנִיכְפְּרָעָרְגָּעָט טַלְעָאַט.

פְּאָרְדְּנוּמָעָרָעָן: רְיָ צַעֲנְטָרָאַלָּעָ צַוְּשָׁעָנָ-שְׁטָעָטָעָן —

טָעָן, צְוִילָבָּדָעָם, וְאָסָרְדָּעָם רְיָ צַעֲנְטָרָאַלָּעָ צַוְּשָׁעָנָ-שְׁטָעָטָעָן —

קְאַמְּפְּלִישָׁרְטָעָן מְאַכְּעָן מִיר אַפְּמָעָרְקָהָט אַוְיףְּ תָּרָעָרְשָׁעָן צַעֲלָעָטָעָן, מְוֹעָן יְוָהָעָן, אַדְּרָעָרְזָד אַיְשָׁרְיָעָבָעָן — נָוּמָעָן

רְיָ נָוּמָעָן כְּרִי צְוָה אַבְּעָן רְיָ צַעְפְּרָעָן פָּאָרְדָּרָעָן פָּאָרְדָּרָעָן 9 אָן רְיָ פְּיִירְלָעָשָׂעָר — נָוּמָעָן 8.

וּוּנָעָם שְׁלָמָטָד וְרָאָז אָן מִיטָּעָן גַּשְׁפָּרָעָן

רְיָ צַוְּשָׁעָנָ-שְׁטָעָטָעָן צַעֲנְטָרָאַלָּעָ בעוקומט דָּהָא אַ-
איְנָס, אַ-אָנוֹג.

קוּרְבָּן כָּלְוָעָט מַעָּן דָּרְאָפְּשָׁעָן וְרָק בְּעַנוּצָּעָן מִיטָּדָעָן
רְיָ 5-צַיְּפָרְגָּעָן נָוּמָעָרָעָן, וְעַלְכָּעָן גַּעֲפִינָּעָן וְרָק אָן
אַפְּגָנָעָנָטָעָבָהָן. יְוָרָעָן דָּרְאָפְּגָעָן גַּעֲרָעָנָקָעָן, נָאָךְ אָן
שְׁלָגָן פָּוֹן חַאיְזָוָדָעָט יְאַטְשָׁשָׁלָט גַּעֲשָׁלָסָעָן אָן-
שְׁמָמָט אַגְּקָאַדְעָמָעָן אַיְנָזָוָרְגָּדָעָן דָּעָר 11-11-טָעָן
גַּעֲזָוָעָמָבָעָר אַפְּיִירְלִיכָּעָן אָוּנָעָט מִיטָּמָזָיק אָן
גַּעֲזָוָנָג לְטוּבָת דָּעָם יְתוּמָמִים הָזָוִוָּן פָּוֹן דִּי גַּעֲפָלָעָנָעָן
זְלָגָנָעָר פָּוֹן פּוֹלִישָׁעָן מִילִיטָעָר.

פָּס אַיְן אַזְּרִיךְ בְּעַשְׁלָאָסָעָן גַּעֲוָאָרָעָן אַיְנָזָוָרָד-
גַּעֲוָאָרָעָן אַזְּמָלִינָג אַזְּקָעָפְּמָעָלָעָן צַוּעָק זָוָג-

שׂוֹרֵךְ בִּישְׁתַּת אַילְבָמָאַל
האט זיך לא איבערזיגט, אז אויך דער מלכזה-
לאספעריע דורך מפון שיפיען אין דער
נֶלְיקְלִיבְעָר סְאַלְעַטְזָר
בְּ. וּיְיִנְבְּעָרוֹג, פִּיטְרִיכָּאַטָּעָר 42
וואג סְפָּאַלְעָן גְּבוּהָנְגָן דִּי גְּרוּסְטָעַ גְּעוּנִיסְעָן
קִידְצְּחִיךְ דִּי צִיחְבָּנוֹן
איומערטיגע שִׁים אַיד אַרְוִים לְאַסְטָן נַאֲכָן אַפְּכָן
אלטְרִיכְעָדָה אַנְוָה בְּגַדְגָּדוֹלָה קָנוּ 61016 Q.K.O.P
1129

(2) וויאוזאראץ אשטראלט דאט נעכטן בעז
צ'כת רעם פערוואזנרגעטען, בעז רעה אויזט-אָדָר
אנסחראפע איזנער פאנפאיין, סעקרעטמאָר דומאָר
עהקסק. רזנאיעויסקיס: געווינ-זאָטמַכְבָּה האט זיך
ערבעטנט.

פּוֹן האנדעלס=געריגט

סאוּרְעַטָּן-רוֹסְטָן

(ב) אַיִינִיגֶעָ לְאַדְעָר בְּקָוְמָעָן פָּנָן וַיְמַרְעֵב
קרובים אַיִן סָאוּרְעַטָּן קָלְעַנְדָּרָעָן, וַיְיַלְּגֵיד דָּעַם,
זִישִׁיקָעָן פּוֹלִישָׁע קָלְעַנְדָּרָעָן, וַיְיַלְּגֵיד דָּעַם,
וזָאָס אַיִן דִּי רַוְּסִישָׁע קָלְעַנְדָּרָעָן זַעֲגָן גַּעַנְן-
דָּרָט דִּי נַגְּמָעָן פָּנָן טַבְּגָן אַיִן חֲדָשִׁים אַיִן זַיְן
שַׁוְּפָר צְזִירִינְטָרָעָן וַיְמַגְּפֵן דִּי יוֹסְ-טוֹבִים, פָּעָר-
שִׁירְגָּנָע דָּרָטָעָס אַ.ד. נֶגֶל.

אַפְּטִיכְהָעָן

הַיִּנְטִינְגָּעָן נַאֲכָט-דִּיזְשִׁוּרָעָן

(ג) חַיִּים בִּינְאָכָט רַוְּתְּזִירְעָש פָּלְגַּעַנְדָּע אַפְּ-
טִיקָּע : פָּאַשְׁטִיקָי, נַאֲפְּטִירְקָאָסָק 27; חַגְעַנְדָּע-
צָקָה, פְּיעַטְרִיקָאָזָהָע 127; אַלְגִּינְקָה, וַאֲלְטִשְׁבָּגָן-
סָקָה 37; לְעַמְּנָעָפָרָה, פָּל. אַלְגַּנְאַסְמָחָה 2; הַארְמָ-
לְעָמָקָה, פָּל. אַלְגַּנְאַסְמָחָה 2.

שְׂרוּעָרָע פָּרְפָּאַלְעָז

(ה) אַיִן זַיְן אַיִינִיגֶעָ וַאֲיִינִיגֶב אַיִרְקָעְלָמָא
בְּאַיִן צְשִׁילָגָעָן גַּעַוְהָרָעָש מִתְּאַטְּמָפָעָן גַּעַוְהָרָה
דִּי 30-דִּיעַרְגָּנָע פִּיהָנְגַּעְנָבָרָג, סָאַחְ פָּעַרְוָהָגָן-
רָעַט גַּעַוְהָרָעָן אַיִן קָאָפְּ אַיִן הָנָדָר. דָּרָר אַקְעָטָאָר פְּאַ-
פָּאַנְאַטְּחָאָהָיָה הָאָטָמ אַוְהָר עַרְטִילְתָּהָיָה.
אַוְהָר שְׁעַרְקָאָהָסָק 6 אַיִן בְּעַטְלָעָן גַּעַוְהָרָעָן
דָּרָר הַזְּיוּעַכְטָעָר, פָּלָן קְרוֹטְקָא (בְּאַלְמָטָה) 9
פְּרָאַנְטָשְׁרָעָקָה גַּוְעַנְגָּרָה הָאָטָמ פָּנָן אַבְּגַעְבָּקָאנְגָּטָע
אַנְוַיְסָהָרָאָלְדָּסָלָהָוָה וַיְאַתָּהָא, אַוְהָר לְאַגְּנָהָא 9
אַגְּוַיְסָהָרָמָדָעָאָוָשָׁלָשָׁנָקָה. אַיִן בִּירָעָ פָּאַלְעָן
יְעַשְׁקָה, רַוְּגָאַיְוָסָקָה. גַּעַוְהָרָגָאָהָמָה הָאָטָמ זַיְקָה
פְּשָׁרְבָּסָמָהָט.

וְאַגְּנוּדָעָטָעָן סְעַרְעַטָּאָר

(2) וְאַעֲוָהָרָאָצָה אַשְׁטָמָאָלָט דָּהָט גַּעַכְטָעָן בְּעַל
זָוְכָת דָּרָם פְּעַרְוָהָגָרָעָטָעָן, בְּעַת רָהָא אַוְיָאָטָאָר
אַסְטָמָרָאָפָע אַגְּנָטָר פְּאַבְּגָ�נָה, סְעַרְעַטָּאָר דָּוָתָא
יְעַשְׁקָה, רַוְּגָאַיְוָסָקָה. גַּעַוְהָרָגָאָהָמָה הָאָטָמ זַיְקָה
פְּשָׁרְבָּסָמָהָט.

וְאַעֲוָהָרָאָדָע בְּעַזְבָּט דָּעַם פָּעָר-

גַּעַוְהָרָעָן דָּרָר מִפְּנֵן שְׁפִּילְעָן אַיִן דָּעַר

גַּלְוִיקְלִיבְעָרָק אַלְעָטָמָזָר

בְּנוּיִנְבְּעָרָג, פְּיעַטְרִיקָאָהָעָר 42

163

וְאַגְּסָפְּלָעָן גַּעַוְהָרָגָנְדָקָה דִּי גַּרְעַסְטָע גַּעַוְהָנְסָעָן.
קִידְאַלְיִיךְ דִּי צִיחְנוֹנוֹן
אַיִיחְוּמִינְגָּע שִׁים אַיִד אַרְוִיָּסָקָה נַאֲכָן אַפְּ-
אַצְהָלָעָן אַוְהָרָגָנְגָהָג 61016 P.K.O. 11299.

קַלְעֵנְדָּרְעָן פֿוֹן פֿוֹילְעָן פֿאָר חַאוּיְאַתְּהָן-רַגְסָלָאנְד

(ב) אײַנִיגע לאָדְזָעֶר בעקמַען פֿוֹן זַיְגַּרְעַ
קרובים אַין סָאוּזִיכְטַּס-רוֹסְלָגָנד בְּקַשׁוֹת מַעַן זָאַל זַיְגְּרַע
זַשְּׁיקַעַן פּוֹיְלִישַׁע קָלְעַנְדָּאָרְעַן, וּוַיְיַלְלֵזְוַיְגַּד דָּעַם,
וואָס אַין דִּי רָוִסִּישַׁע קָלְעַנְדָּאָרְעַן זַעֲנַפְן גַּעַגְּנוֹן.
דְּצַרְתַּם דִּי נְפַעַן פֿוֹן טַבְגַּו אַנְן חַדְשִׁים אַיְן זַיְגַּרְעַ
שַׁוּעַר צְדָקַען טַרְטַרְעַן וּוְעַבְעַן דִּי יוֹם-טוֹבִים, פָּעָר.

אפריל 1997

הנימוקן נארם-הנימוקן

(ב) חיים בירנרכט רישוורטש פאלגענדרא
טייקען; מאיטליךין, גאנפֿרְיךָ אַסְטְּמָן
צָהָן, פֿוּטְרֶיךָ אַזְעָתָה; 127; אלנְגִּיקָּם, מַזְאָלָם
סְכָן; 37; לְגַעֲמָעָנָר, פֿאַלְגָּאנְשְׁטָמָן; רָהָן

